

## **Samoevalvacija – pot do kakovosti vzgojnega dela v Dijaškem domu Ptuj**

Darka Jurgec in Klementina Pulko

### **Predstavitev dijaškega doma, vključenih populacij in specifik del**

Ker si v Dijaškem domu Ptuj prizadevamo za visoko kakovost domskega vzgojnega dela, smo se odločili in vključili v usposabljanje za samoevalvacijo, ki ga v okviru projektov Evropskih socialnih skladov vodi Šola za ravnatelje.

Dijaški dom Ptuj je bil ustanovljen leta 1900 skupaj z otvoritvijo Gimnazije cesarja Franca Jožefa. Imenoval se je Deutsches Studentenheim. Od imenovanja do danes je deloval na treh lokacijah, na današnji delujemo od leta 1980. V domu imamo na razpolago 210 ležišč, 10 učilnic oz. dnevnih prostorov, dve čajni kuhinji, knjižnico, računalniški kabinet, fitnes sobo, prostor za namizni tenis, jedilnico, veliko kuhinjo in pralnico. Vsaka soba ima priključek za internet. Za športne aktivnosti najamemo telovadnico, pred domom imamo na razpolago lepo urejeno igrišče in zelenico. V prostorih doma deluje tudi Center za poklicno rehabilitacijo Republike Slovenije in Center za Dawnov sindrom. Predvidena pa je tudi gradnja prizidka Osnovne šole dr. Ljudevita Pivka.

V Dijaškem domu Ptuj so nastanjeni dijaki srednjih šol, učenci osnovnih šol in osnovne šole s prilagojenim programom ter študentje. V domu ponujamo tudi možnost dnevnega bivanja in oskrbe učencev, dijakov in študentov (pomoč pri učenju, inštrukcije, hrana, varstvo, kakovostno preživljanje prostega časa, sobe za študij ...).

Vzgojno-izobraževalno delo izvajamo po treh programih:

1. vzgojnem programu za dijaške domove (za dijake srednjih šol),
2. posebnem programu vzgoje in izobraževanja (za dijake in učence s posebnimi potrebami),
3. vzgojnem programu za osnovne šole (za učence osnovnih šol).

Z izvajanjem navedenih vzgojnih programov želimo doseči op-

timalni razvoj in sposobnost vsakega učenca/dijaka/študenta. Izvajamo tudi program Šole druge priložnosti, katerega smo razvili v okviru projekta ESS – Boj proti socialni izključenosti.

Učence/dijake/štoludente usmerjamo k socializaciji, k učenju odgovornosti, k osamosvajanju, k oblikovanju pozitivnih medsebojnih odnosov, k socialni integraciji in k razvijanju ekološke ozaveščenosti.

Naloga našega dijaškega doma je, da omogoči najugodnejše pogoje za čim boljše vključevanje učencev in dijakov v učno-vzgojni proces v šoli, ki jo obiskujejo in v življenje ter delo dijaškega doma.

Vzgojiteljice izvajamo vzgojno-izobraževalno delo v vzgojnih skupinah osnovne šole, osnovne šole s prilagojenim programom in srednje šole. Vzgojitelji nismo razdeljeni na vzgojitelje osnovne in srednje šole, ampak vsi opravljamo delo vzgojitelja v dijaškem domu. Razlog za to je bil vedno manjše število učencev, dijakov ter posledično več medskupinskega dela.

V domu zagotavljamo 24-urno nastanitev s prehrano, izvajanje vzgojnih programov in predvsem skrbimo za varnost naših učencev in dijakov. Delo v domu je organizirano 24 ur dnevno. Polovica vzgojnega dela je delo z vzgojno skupino, katere nosilec je posamezni vzgojitelj, druga polovica pa zajema medskupinsko vzgojno delo, in sicer:

- delo ob nedeljah, ko se v dom vračajo dijaki in študentje;
- delo med tednom, ko smo vsi vzgojitelji vključeni v dopoldansko izvajanje dela;
- delo ob petkih, ko učenci in dijaki odhajajo domov;
- interesne dejavnosti;
- aktivnosti v okviru projektov.

Medskupinsko vzgojno delo se je izkazalo za izredno dobro, saj smo z njim pridobili številne pozitivne izkušnje in s tem posledično izboljšali kakovost vzgojnega dela.

### **Kazalci kakovosti**

V Dijaškem domu Ptuj si prizadevamo za visoko kakovost izvajanja domskega vzgojnega dela. Pri tem nam vsekakor pomagajo tudi zastavljeni kazalci kakovosti, ki so jasni in sprejeti s konsenzom vseh strokovnih delavcev. Postavili smo jih na skupnem strokovnem izobraževanju v domu z razvojnim načrtom 2008–2011, v katerem so natančno določeni cilji zavoda. Kazalci kakovosti so tudi osnova za ocenjevanje delovne uspešnosti delavcev.

Kazalci kakovosti so:

- timsko delo in dobro medsebojno sodelovanje zaposlenih;
- dobra psihosocialna klima;
- zagotavljanje pogojev za doseganje optimalnega učnega uspeha;
- ustvarjanje prijetnega in ustvarjalnega vzdušja;
- aktivna izraba prostega časa;
- oblikovanje odgovornega vedenja in pomoč pri procesu osebnostnega zorenja;
- sodelovanje z okoljem;
- delo s starši;
- sodelovanje s šolami in okoljem;
- promocija dijaškega doma;
- nadstandardne storitve.

### Samoevalvacija

Samoevalvacija je z vidika uvajanja izboljšav proces, ki ga šola oz. dijaški dom načrtuje in izvaja z namenom izboljšanja učenja, poučevanja, v našem primeru vzgojnega delovanja in dviga profesionalnega razvoja strokovnih delavcev. Vodi k višji kakovosti in učinkovitosti življenja in dela v domu. Namenjena je izboljšanju dela, načrtovanju dela, krepitvi dobrih stvari, promociji, za lastno učenje, uvid v proces in lastni profesionalni razvoj.

Dobra samoevalvacija je usmerjena nazaj in naprej, kar pomeni, da je osredotočena na ugotavljanje predhodnih dosežkov, trenutnega stanja in prihodnjih priložnosti. Izpostavi konkretne in izvedljive cilje. Vzgojno-izobraževalni organizaciji omogoča višjo stopnjo avtonomije, saj si le-ta s pomočjo samoevalvacije sama postavlja kriterije, cilje in vizijo svojega delovanja. Prav tako pa omogoča uspešno prilagajanje vse številčnejšim odgovornostim, ki jih v današnjem času prevzema vzgojno-izobraževalna organizacija (glej besedila na <http://www.ipsos.si/web-content/VIZ-portal/ogled/menu-levo-ravnatelj.html>).

Če strnemo, kaj je dobra samoevalvacija:

- podpira učinkovito učenje, poučevanje in vzgojno delovanje;
- zagotavlja vodeno in nadzorovano uvajanje sprememb;
- pomaga postavljati konkretna pričakovanja, cilje in zahteve;
- spodbuja vzgojno-izobraževalne organizacije k čim učinkovitejši uporabi sredstev, ki jih ima na razpolago;

- se ves čas razvija in izboljšuje ter tako postane neprekinjen postopek dvigovanja delovne in organizacijske kakovosti ter uspešnosti;
- pozitivno vpliva na vse vidike življenja in dela v vzgojno-izobraževalni organizaciji (na motivacijo, strokovnost, komunikacijo, organizacijsko kulturo, klimo ...) (prav tam).

Z dobro samoevalvacijo v vzgojno-izobraževalni organizaciji pridobijo:

- varovanci (otroci, učenci, dijaki, študenti ...) – na osnovi do-  
gnanj samoevalvacije je vzgojno-izobraževalna organizacija  
sposobna načrtovati in uvajati njim namenjene izboljšave ter  
tako posledično izboljšuje njihove dosežke;
- zaposleni (vodstvo, učitelji, vzgojitelji) – načrtujejo konkre-  
tne cilje in na osnovi povratnih informacij lahko bolje na-  
črtujejo nadaljnje korake, postopke in delo ter sprejemajo  
ustrezne odločitve, omogoča profesionalni razvoj;
- starši in širša skupnost – s samoevalvacijo pridobijo zane-  
sljive in objektivne informacije o vzgojno-izobraževalni usta-  
novi;
- vzgojno-izobraževalni sistem – pridobi informacijo o kakovo-  
sti vzgojno-izobraževalnega procesa in delovne organizacije  
(prav tam).

### **Samoevalvacija v Dijaškem domu Ptuj**

Ker si v Dijaškem domu Ptuj prizadevamo za visoko kakovost dom-  
skega vzgojnega dela, smo se odločili in vključili v usposabljanje  
za samoevalvacijo (Usposabljanje za uvedbo sistema ugotavljanja  
in zagotavljanja kakovosti vzgojno-izobraževalnih organizacij (šol  
in vrtcev) z naslovom Usposabljanje za samoevalvacijo 2009–2011  
pod okriljem Republike Slovenije, Ministrstva za šolstvo in šport,  
Šole za ravnatelje in Evropskega socialnega sklada). Bili smo eno-  
tnega mnenja, da nam bo znanje, pridobljeno tekom izobraževa-  
nja, pripomoglo še dodatno dvigniti kakovost vzgojnega dela, ka-  
kor tudi pozitivno vplivalo na naš profesionalni razvoj.

Na kakovost samoevalvacije vplivajo različni dejavniki, ki so  
med seboj povezani. Le-ti so:

- *kultura šole*; sem sodi odnos šole do samoevalvacije, razu-  
mevanje šole kot učeče se skupnosti, usposobljenost šole za

samoevalvacijo, stabilnost kadra, razpoložljiv čas za izboljšave in vodenje za učenje;

- *proces samoevalvacije*; zajema analizo stanja, cilje izboljšav, načrtovanje izboljšav, zbiranje podatkov ter spremljavo, analizo in refleksijo;
- *izidi samoevalvacije*; sem sodijo rezultati samoevalvacije (spremembe/napredek v učenju in poučevanju ter dosežkih – v šoli, pri učitelju, pri učencu), povratna informacija in ukrepanje (Brejc in Zavašnik Arčnik 2010).

Vse te dejavnike smo tekom izobraževanja upoštevali in obravnavali ter s tem dvigali kakovost samoevalvacije.

Vsi vzgojitelji, zaposleni v Dijaškem domu Ptuj, smo bili v letih od 2008 do 2011 vključeni v izobraževanje in usposabljanje. Šli smo skozi naslednje faze modela usposabljanja za samoevalvacijo (Brejc in Zavašnik Arčnik 2010):

- določanje ciljev in prioritet na področju učenja in poučevanja (na ravni šole, aktiva in učitelja, sodelovalnost, povezovanje dejavnosti v šoli itd.);
- načrtovanje izboljšav (dejavnosti, merila, odgovornost, viri itd. na ravni šole, aktiva in učitelja);
- izvajanje in spremljanje izboljšav (zbiranje podatkov, strokovne razprave, vključevanje deležnikov itd.);
- refleksija in poročanje (ovrednotenje doseganja zastavljenih ciljev na ravni šole, aktiva in učitelja, samoevalvacijsko poročilo itd.);
- ugotavljanje in ukrepanje na osnovi podatkov (načrtovanje novega cikla samoevalvacije na ravni šole, aktiva in učitelja, oblikovanje šoli lastnega pristopa k samoevalvaciji itd.

### ***Potek in ugotovitve samoevalvacije***

Usposabljanje za samoevalvacijo je potekalo tako, da sta se ravnateljica in ena vzgojiteljica udeleževali srečanj oz. usposabljanj v okviru Šole za ravnatelje v Kranju. Po vsakem srečanju na Šoli za ravnatelje sta v Dijaškem domu Ptuj pripravili in izvedli delavnico, kjer sta pridobljeno znanje prenašali na ostale strokovne delavce v domu.

Na delavnicah smo izbrali dva prioriteta cilja – področji, ki smo ju želi izboljšati, uresničiti in sta bili zapisani tudi kot kazalca kakovosti v letnem delovnem načrtu zavoda. Izbrana cilja sta bila

rezultat aktivnosti vseh strokovnih delavcev v domu ter sta bila nato ves čas v ospredju našega izobraževanja in izvajanja vzgojnega dela v domu.

Izbrali smo dva cilja:

1. zdravje kot vrednota – zdrav način življenja
2. sprejemanje odgovornosti

Za oba cilja smo izdelali akcijski načrt na ravni dijaškega doma, v katerem smo določili strategijo, dejavnosti, roke za izvedbo in merila, s katerimi smo spremljali doseganje posameznega cilja.

Pri prvem cilju smo kot strategijo določili vključevati in organizirati redno izvajanje prostočasnih aktivnosti učencev/dijakov, pri drugem pa vzpostaviti učno okolje, ki krepi odgovornost učencev/dijakov ter njihove delovne navade. S strategijo smo določili, kaj moramo storiti, da bomo dosegli cilj.

Za vsak cilj smo izbrali in zapisali po tri dejavnosti, ki so nam pomagale pri dosegu le-teh. Izbrali in zapisali smo še merila za vsak posamezni cilj, na podlagi katerih smo lahko spremljali, ugotavljali in ovrednotili doseganje posameznega cilja. Načrtovanje doseganja zastavljenih ciljev je potekalo z medsebojnim dogovarjanjem in usklajevanjem. Med udeleženci se je razvila strokovna in konstruktivna razprava.

Vsak strokovni delavec je za oba cilja izdelal tudi svoj akcijski načrt, v katerem je upošteval strategijo, določeno na ravni dijaškega doma. V njem je določil še roke za izvedbo in merila za spremljanje doseganja ciljev. Akcijski načrt mu je bil v pomoč pri izvajanju dejavnosti za doseg posameznega cilja pri vzgojnem delu.

Kot rezultat vseh teh aktivnosti je nastal načrt izboljšav na ravni dijaškega doma. Načrt je sestavljen iz:

- predstavitev dijaškega doma, ki vsebuje poslanstvo in vizijo, vrednote in kontekst šole;
- namere, ki zajema cilje in ključne strategije izboljšanja;
- akcijskega načrta na ravni dijaškega doma;
- akcijskega načrta na ravni učitelja.

Sledilo je načrtovanje spremljave izbranih prioritetenih ciljev. Namen spremljave je sprotno preverjanje napredka in priprava na vrednotenje na koncu (Brejc 2009). V načrtu spremljave smo za vsak prioriteten cilj opredelili, katere podatke bomo potrebovali, kako jih bomo zbrali in analizirali, za kaj jih bomo uporabili in kako bomo poskrbeli za njihovo varovanje ter dostopnost.

Obravnavali in določili smo tudi prednosti in omejitve samoevalvacije, saj je poznavanje in krepitev potencialnih prednosti ter zavedanje omejitev lahko ključnega pomena pri uvajanju procesov.

Razpravljali smo še o nalogah, odgovornostih in pozitivnih ter negativnih učinkih vključevanja različnih deležnikov (ravnatelj, strokovni delavci, učenci, starši, lokalna skupnost, ustanovitelj, delodajalci ...) v proces samoevalvacije ter jih tudi vključili v sam proces.

Svoje delo smo na koncu ovrednotili glede na doseganje zastavljenih ciljev v načrtu izboljšav in ob pomoči načrta spremljave. Ugotovili smo, da smo pri prvem cilju – sprejemanje odgovornosti – uspeli vzpostaviti učno okolje, ki je krepilo odgovornost učencev/dijakov in izboljšali njihove delovne navade. Le-to smo dosegli z nadzorom ter spremljanjem učenja posameznika. Pri nekaj učencih/dijakih smo opazili tudi samoiniciativnost pri učnem delu. Pri spremljanju rezultatov smo sodelovali z razredniki učencev/dijakov. Rezultat je bil viden tudi z dobrim končnim učnim uspehom učencev/dijakov v domu.

Pri drugem cilju – zdravje kot vrednota, zdrav način življenja – smo dosegli, da so se učenci/dijaki vključevali v redno izvajanje prostočasnih aktivnosti, ki smo jih organizirali v domu (športne igre, obiskovanje bowlinga, športne aktivnosti v telovadnici, sodelovanje na Domijadi, sodelovanje na Igrah dobre volje). Sodelovali so tudi pri organizaciji in izvedbi določenih aktivnosti, kar pomeni, da smo uspeli del aktivnosti za organizacijo prenesti na učence/dijake.

## **Zaključek**

V domu smo z veliko individualnega vzgojnega dela, z dobrim sodelovanjem s starši, šolo in strokovnimi institucijami dosegli dobre rezultate. Upoštevali smo želje in potrebe posameznika, razvijali neposredno in odkrito komunikacijo, vzgajali z zgledom, upoštevali razvojne posebnosti učencev/dijakov, gojili pristne odnose in se samoizobraževali. Kot posledica vsega tega je, da učenci/dijaki dosegajo dobre uspehe na številnih področjih, se aktivno vključujejo v širše okolje, gradijo svojo samopodobo in se dobro počutijo v domu.

Kot slabost pa moramo omeniti omejenost finančnih zmogljivosti, kar je imelo za posledico nedostopnost posameznih dejavnosti. Problem vidimo tudi v tem, da nam zaradi vse večjega vključeva-

nja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami zmanjkuje časa, tako na učnem, kot na vzgojnem področju za vse učence/dijake.

Na podlagi rezultatov vrednotenja zastavljenih ciljev smo izdelali še prednostno usmeritev za šolsko leto 2010/2011. Izbrali smo tri usmeritve:

1. izvajanje kazalcev kakovosti za redno vzgojno-izobraževalno delo v dijaškem domu – dvakrat v letu evalvacija, uvajanje in izvajanje tedenskih timskih sestankov strokovnega tima,
2. razvoj vzgojne dejavnosti na področju dnevnega varstva učencev osnovnih šol v dijaškem domu,
3. sposobnost prevzemanja odgovornosti za svoje delo, učenje in življenje.

Rezultati dela v delavnicah (samoevalvacija) nam dajejo dobra izhodišča skupnega načrtovanja in izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela v dijaškem domu.

Proces samoevalvacije prispeva k profesionalnemu razvoju posameznika – vseh zaposlenih v domu, dvigu kakovosti vzgojnega dela (sodelovanje v projektih, medskupinsko vzgojno delo, večja prepoznavnost navzven, timsko delo ...) ter k stalnemu izboljševanju dosežkov učencev/dijakov (učni uspeh, telesna aktivnost, medsebojna pomoč, odgovornejše vedenje).

## Literatura

Brejc, M., ur. 2009. »Usposabljanje za samoevalvacijo 3.« Interno gradivo, Šola za ravnatelje, Kranj.

Brejc, M., in M. Zavašnik Arčnik, ur. 2010. »Usposabljanje za samoevalvacijo 4.« Interno gradivo, Šola za ravnatelje, Kranj.

■ Darka Jurgec je vzgojiteljica v Dijaškem domu Ptuj.  
*darka.jurcec@gmail.com*

Klementina Pulko je vzgojiteljica v Dijaškem domu Ptuj.  
*klementina.pulko@gmail.com*